

УДК 340.12(477.85)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.1.4>

РЕКТОРИ-ЮРИСТИ «ФРАНЦІСКО-ЙОЗЕФІНИ» (1875–1918 РР.): ВНЕСОК У СТАНОВЛЕННЯ ПРАВНИЧОЇ ШКОЛИ НА БУКОВИНІ

Грекул-Ковалик Т.А.,
*кандидат юридичних наук, доцент, кафедри теорії права та прав людини
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича*

Торончук І.Ж.,
*кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права та
порівняльного правознавства
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича*

Грекул-Ковалик Т.А., Торончук І.Ж. Ректори-юристи «Франціско-Йозефіни» (1875–1918 рр.): внесок у становлення правничої школи на Буковині.

У статті досліджено роль ректорів-юристів Чернівецького університету імені Франца Йозефа у становленні правничої школи на Буковині впродовж 1875–1918 рр. Проаналізовано їхній внесок у розвиток юридичної науки, організацію освітнього процесу й утвердження університету як важливого інтелектуального та культурного центру Австро-Угорської імперії. Особлива увага приділена науковим здобуткам та суспільно-політичній активності провідних постатей: Є. Ерліха – основоположника соціології права, Ф. Кляйнвехтера – фундатора економічної науки на Буковині, Ф. Гауке – фахівця з державного права. У роботі висвітлено багатогранну діяльність ректорів не лише як адміністраторів, а й як вчених, викладачів і громадських діячів. Значна частина з них вела активне політичне життя, обіймаючи депутатські мандати у місцевих та загальнодержавних органах влади (К. Томашук, Ф. Шуллер фон Ліблой, Ю. Ріттер Рошман фон Горбург, А. Скедль). Їхня активність у публічному житті знаходила відгук у громадськості: за видатні заслуги перед містом Чернівці та університетом ректори К. Томашук, А. Скедль та Ф. Кляйнвехтер були визнані почесними громадянами міста. Окрім того, останній отримав звання почесного професора університету з правом викладання німецькою мовою.

Актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення ролі академічного керівництва у формуванні якісної правничої освіти в багатокультурному та поліетнічному середовищі Буковини. На основі аналізу біографічних джерел, архівних документів та історико-правових матеріалів автори висвітлюють університет як осередок європейської правничої традиції, що розвивався завдяки керівникам, котрі поєднували наукову, освітню, управлінську та суспільну місії. Методологічною основою дослідження стало поєднання біографічного, інституційного та історико-правового підходів. На основі проведеного аналізу зроблено висновок про унікальну роль ректорів-юристів як містків між академічною традицією Центральної Європи та місцевим соціокультурним середовищем, що дало змогу закласти підґрунтя для подальшого розвитку правничої освіти в регіоні.

Ключові слова: Чернівецький університет, ректори-юристи, правнича школа, Буковина, Австро-Угорщина, юридична наука, громадська діяльність.

Hrekul-Kovalyk T.A., Toronchuk I.Zh. Rector-Jurists of the Franz Joseph University (1875–1918): contribution to the formation of the legal school in Bukovyna.

This article explores the role of jurist-rectors of the Franz Joseph University in Chernivtsi in shaping the legal school in Bukovyna during the period 1875–1918. It analyses their contributions to the development of legal scholarship, the organisation of the educational process, and the establishment of the university as a major intellectual and cultural centre of the Austro-Hungarian Empire. Special attention is given to the scholarly achievements and socio-political engagement of key figures such as Eugen Ehrlich, the founder of the sociology of law; Friedrich Kleinwächter, the pioneer of economic

science in Bukovyna; and Franz Hauke, an expert in constitutional law. The study highlights the multifaceted activities of the rectors, not only as administrators but also as scholars, educators, and public figures. Many of them were politically active, holding parliamentary mandates at both local and national levels (e.g., K. Tomaszczuk, F. Schuller von Libloy, J. Ritter Roschmann von Horburg and A. Skedl). Their public involvement resonated with the wider community: for their outstanding contributions to the city of Chernivtsi and the university, rectors such as K. Tomaszczuk, A. Skedl, and F. Kleinwächter were granted honorary citizenship, with the latter also receiving the title of honorary professor, along with the right to teach in German.

The relevance of this research lies in its focus on the role of academic leadership in shaping high-quality legal education within Bukovyna's multicultural and multi-ethnic environment. Drawing on biographical sources, archival materials, and historical-legal documents, the authors present the university as a hub of European legal tradition, advanced by leaders who integrated scientific, educational, administrative, and civic missions. The methodological framework combines biographical, institutional, and historical-legal approaches. The study concludes that the jurist-rectors played a unique role as bridges between Central European academic tradition and the local socio-cultural milieu, laying the foundation for the further development of legal education in the region.

Key words: Chernivtsi University, jurist-rectors, legal school, Bukovyna, Austro-Hungarian Empire, legal science, public engagement.

Постановка проблеми. Важливу роль у формуванні Чернівецького університету як осередку взаємодії різних культур та підготовки висококваліфікованих фахівців для різних сфер життя держави відіграє ректор. Саме він займає ключове місце в успішному розвитку закладу. У його компетенції – управління освітньою, науковою, виробничою, господарською та фінансовою діяльністю університету, визначення стратегії, цілей і завдань його подальшого розвитку. Сьогодні, як і понад століття тому, в умовах складної політико-економічної ситуації, значення університету залишається незмінно високим. При цьому, керівництво закладу традиційно представлене визначними науковцями, досвідченими практиками, педагогами, а також активними громадськими й політичними діячами.

Особливий інтерес у світлі викладеного становить дослідження вагомого вкладу ректорів для піднесення юридичної науки і престижу Чернівецького університету з моменту його створення.

Стан опрацювання проблематики. Комплексного дослідження біографістики персоналій творення юридичної науки на Буковині з керівного складу Чернівецького університету австрійського періоду його історії сьогодні немає. Значний дослідницький інтерес викликають праці М. Никифорака, Т. Марусик і С. Герегової, А. Норста, Е. Прокоповича, а також видання «Університет Франца-Йосифа у Чернівцях у першій чверті свого існування» та праця «Університет Франца-Йосифа» під редакцією Рудольфа Вагнера. Окремим науковцям з керівного складу Чернівецького університету присвячені також праці В. С. Бігуна, А. З. Георгіци, Т. А. Грекул-Ковалик.

Метою дослідження є комплексний аналіз внеску ректорів-юристів Чернівецького університету у становленні та розвитку правничої школи на Буковині в 1875–1918 рр.

Виклад основного матеріалу. Заснування у 1875 р. університету в Чернівцях у складі трьох факультетів (теологічного, філософського та юридичного) відкрило можливість підготовки кваліфікованих спеціалістів для забезпечення потреб краю у кадрах. Керівництво Чернівецьким університетом в австрійський період його історії (1875–1918 рр.) здійснювало 36 ректорів, які обиралися лише на один рік. Четверо з них переобиралися на другий термін, а останній ректор Цезар Померанс очолював університет з 1914 р. по 1918 р. Серед керівників університету було 12 ректорів-правників, більшість із яких зробили значний внесок не лише у становлення Чернівецького університету як *Alma Mater*, а й у розвиток європейської та світової юридичної науки. Вони започаткували власні наукові школи та заклали міцний фундамент, на якому й досі базується теоретико-правова аргументація наукових досліджень в Україні.

Неабиякий інтерес для нашої дослідницької роботи викликає постать **Костянтина Томащука** – першого ректора Чернівецького університету, корінного буковинця, визначного політичного, громадського й освітнього діяча краю. Народився він 13 березня 1840 р. в українсько-румунській родині. Його батько, Парфеній Томащук, був українським священником і служив у православній єпископській консисторії. Мати, Касандра Шессан, була румункою. Початкову освіту здобув у Чернівецькій гімназії (нині – школа № 1 ім. Міхая Емінеску). Згодом навчався на юридичному

факультеті Львівського університету, де вивчав право, філософію та історію. Паралельно працював у Львівській фінансовій прокуратурі та готував дисертацію для здобуття наукового ступеня доктора права.

У 1870 р. К. Томашук повернувся до Чернівців і в тридцятирічному віці обійняв посаду радника крайового суду. Уже наступного року розпочалася його майже двадцятирічна політична кар'єра – він став депутатом Державної ради Австро-Угорщини (Райхсрату) [2, с. 110]. У парламенті К. Томашук не приєднався до жодної з національних фракцій: ні до румунських центристів, ні до румунських федералістів, попри те, що вважав себе румуном за походженням. Він послідовно виступав як вірнопідданий буковинський австрієць і відстоював ідеї австрійської культурної та наукової традиції. У 1871 р. К. Томашука обрано депутатом Буковинського крайового сейму, а в 1872 р. він став членом Чернівецької міської ради. Таким чином, майже до кінця свого життя К. Томашук поєднував депутатську діяльність на трьох рівнях – у Державній раді, крайовому сеймі та міській раді Чернівців. На всіх посадах він вирізнявся активністю, принциповістю та красномовністю.

У березні 1872 р. депутат від Буковини К. Томашук порушив питання про відкриття університету в Чернівцях під час засідання австрійської Державної ради. У своїй промові він обґрунтував необхідність створення навчального закладу тим, що Чернівецький університет має стати форпостом німецької культури на східних теренах Австрійської імперії, а також центром підготовки кваліфікованих службовців. Він наголошував, що галицькі університети мають переважно польський характер, а навчання буковинської молоді у Відні – надто віддалене (близько 1250 км) і фінансово обтяжливе. Буковинський сейм підтримав ініціативу К. Томашука та ухвалив звернення до «високого уряду» з проханням якнайшвидше заснувати університет у Чернівцях. Однак ситуація була непростою. Головним конкурентом Чернівців у боротьбі за відкриття університету виступав Зальцбург. Крім того, чеська спільнота вимагала створення чеського університету в Празі, а також нових вишів у Сілезії та Моравії. Італійці, своєю чергою, наполягали на відкритті італійського університету в Трієсті або в Зарі.

Після тривалих парламентських та урядових дебатів у травні 1874 р. Міністерство віросповідань та освіти ухвалило рішення про відкриття університету в Чернівцях. 7 грудня 1874 р. цісар Франц-Йосиф офіційно затвердив це рішення. Ректором на перший 1875–1876 навчальний рік було обрано 35-річного ініціатора створення університету – К. Томашука, який очолив підготовку до відкриття закладу, виступив на урочистостях із промовою, у якій закликав багатонаціональне студентство до сумлінного навчання та опанування засад європейської науки. Проте, у зв'язку з активною депутатською діяльністю, він більше не обирався на посаду ректора. Водночас, до кінця свого життя, упродовж майже п'ятнадцяти років, працював ординарним професором юридичного факультету, викладаючи курси «Австрійський цивільний процес», «Торгівельне право» та «Філософія права». Окрім викладацької роботи К. Томашук очолював історико-правову державну комісію та був екзаменаційним комісаром з державного екзамену для суддів [5, с. 21]. 1889 р. К. Томашук захворів на рак. 19 грудня того ж року він помер.

Другим ректором в історії розвитку Чернівецького університету був юрист за освітою **Фердинанд Ціглауер фон Блументаль**, який двічі (у 1876–1877 рр. та 1899–1900 навчальних роках) обіймав цю посаду. Найбільш відомі його праці, що не втратили своєї актуальності й сьогодні, це: «Про створення найстарішого австрійського земельного закону» (1896 р.), «Розвиток шкільної системи на Буковині після об'єднання краю з Австрією 1774–1899 рр.» (1899 р.), «Становище Буковини на час австрійської окупації» (1893 р.) та «Історичний нарис Буковини періоду австрійської військової адміністрації» (1895 р.). У них професор обґрунтував право Австрії на Буковину, пропагуючи ідею цивілізаційної місії австрійської монархії на приєднаних територіях.

Двадцять років тривав чернівецький період науково-педагогічної діяльності **Фрідріха Шуле-ра фон Лібля**. Він двічі обирався ректором університету – 1878–1879 рр. та 1890–1891 рр., а також п'ять термінів обіймав посаду декана юридичного факультету, будучи першим його керівником [6, с. 27]. Народився вчений у м. Германштадті (нині м. Сібіу, Румунія) у 1827 р. Навчався в євангелістській гімназії в рідному місті. Правові знання Ф. Ш. фон Ліблєм отримав у вищій школі Відня та Граца, де й почав займатися правничою практикою [4, с. 4]. З відкриттям університету у Чернівцях отримав запрошення на викладання історико-правових дисциплін, зокрема німецького цивільного права та церковного права. Помер науковець у 1897 р. у Чернівцях.

Вартою нашої уваги є також постать ректора **Фрідріха Кляйнвехтера** – юриста за освітою, однак історії більше відомого як фундатора економічної науки на Буковині. Народився Ф. Клян-

вехтер в 1838 р. у Празі. Закінчивши університет, у 1862 р. здобув вчене звання доктора права. Згодом, у 1865–1871 рр., був доцентом університету у Празі. Недовгий час обіймав посаду професора національної економіки у сільськогосподарській школі Лібварда (1871–1872 рр.). Після цього був професором Ризького Балтійського політехнічного інституту (1872–1875 рр.) [8, р. 146]. Ф. Кляйнвехтер половину свого життя присвятив Чернівецькому правничому факультету: з 1875 р. протягом 34 років читав курс лекцій з політекономії. За цей час неодноразово обирався деканом факультету.

Розпорядженням цісаря від 16 квітня 1881 р. «за великі заслуги перед університетом і студентством» професору Ф. Кляйнвехтеру присвоєно звання урядового радника, що підсилило можливість обійняти посаду ректора Чернівецького університету в 1882–1883 рр. та в 1893–1894 рр. – знову.

Науковець був штатним професором кафедри політичної та національної економіки юридичного факультету в період румунської окупації Буковини та удостоєний звання почесного професора Чернівецького університету (з правом викладати німецькою мовою). За визначні досягнення на науково-педагогічній ниві удостоєний звання почесного члена Румунської академії та почесного громадянин м. Чернівці, кавалер ордену «Зірка Румунії». Вагомим внеском Ф. Кляйнвехтера у розвиток університетської освіти у Чернівцях було видання навчальних підручників з національної економіки. До кінця життя професор займався науково-педагогічною діяльністю в Чернівецькому університеті. Помер 12 грудня 1927 р. у м. Чернівці.

Шанованим у Чернівецькому університеті був і **Карл Гіллер**. Він – один з тих, хто чи не найбільше з усього професорсько-викладацького складу обіймав ті чи інші адміністративні посади в університеті. В 1885–1886 рр. обирався ректором університету, також обіймав посаду проректора; був членом академічного сенату; тричі ставав деканом юридичного факультету та був його заступником. Народився вчений у 1846 р. в місті Вюрцбург (Баварія), де й здобув вищу освіту. В 1868 р. розпочав підготовчу юридичну практику в місцевому суді, паралельно продовжуючи теоретичні студії з метою здобуття наукового ступеня. 19 грудня 1871 р. успішно захистив докторську дисертацію в Гейдельберзькому університеті.

23 вересня 1875 р. його було призначено професором австрійського матеріального та формального кримінального права в Чернівецькому університеті. Протягом 1875–1898 рр. К. Гіллер читав такі предмети: «Австрійське матеріальне кримінальне право», «Австрійське кримінально-процесуальне право», «Вибрані вчення в австрійському кримінальному праві», «Енциклопедія та методологія юриспруденції», «Пенітенціарне право». За заслуги в галузі педагогіки та науки у 1885 р. був удостоєний звання урядового радника, а в 1888 р. нагороджений рицарським хрестом Георгієвського ордену – відзнакою Папи Римського. Помер 24 квітня 1905 р. в місті Грац, де на той час обіймав посаду декана юридичного факультету місцевого університету.

Життя і наукова творчість ректора **Генріха Зінгера** відносно малодосліджена. Народився він 27 червня 1855 р. в м. Брно. Середню та вищу освіту здобув у Відні. В 1877 р. захистив дисертацію і здобув докторський ступінь. Протягом 1879–1880 рр. Г. Зінгер викладав церковне право в Чернівецькому університеті, де його в 1880 р. було призначено позаштатним, а через п'ять років за цісарським рішенням – штатним доцентом. В 1886–1887 навчальному році Г. Зінгер працював деканом юридичного факультету Чернівецького університету, а наступного – був обраний ректором Чернівецького університету імені Франца Йосифа. Під час інавгурації 4 жовтня 1887 р. виступив з науковою доповіддю про відомого науковця-юриста Густава фон Гюго. Через деякий час Г. Зінгер став професором канонічного права в університеті Інсбрука, а з 1896 р. обіймав посаду штатного професора в, німецькомовному на той час, Карловому університеті в Празі. Помер і похований у 1934 р. в Празі.

Ще одним малодослідженим ректором-юристом був **Юліус Ріттер Рошман фон Горбург**. Народився в 1852 р. в Австрії. Вищу освіту здобув у Віденському університеті, в університетах міст Граца та Інсбрука. Свою наукову діяльність Ю. фон Горбург розпочав у Відні, де в 1843 р. став доктором права. З того часу і майже півстоліття працював на посаді віце-секретаря Центральної статистичної комісії Відня. У 1887 р. Ю. фон Горбург став приват-доцентом статистики у Віденському університеті, а згодом – доцентом національної економіки та статистики. В 1891 р. він переїхав до Чернівців, де обійняв посаду штатного професора статистики Чернівецького університету. Наступного року його було обрано деканом юридичного факультету, а на 1896–1897 навчальний рік – ректором Чернівецького університету. Після ректорської кар'єри став депутатом міськради Чернівців.

На 1898–1899 навчальний рік ректором Чернівецького університету був обраний **Артур Скедль**, який за активну наукову і громадську діяльність на благо Чернівців в 1909 р. був удостоєний звання Почесного громадянина.

Народився відомий австрійський цивіліст-процесуаліст 9 липня 1860 р. у м. Грац. Середню та вищу освіту здобув у рідному місті. Пізніше навчання продовжив в університетах Лейпціга й Берліна, а в 1881 р. став доктором права. З 1887 р. розпочалася більш ніж чвертьстолітня діяльність А. Скедля на правничому факультеті у Чернівцях, де він викладав курси з австрійського цивільного права та цивільного процесу. 17 жовтня 1891 р. згідно цісарського розпорядження науковець отримав посаду штатного професора університету. Під час викладацької діяльності неодноразово був членом історико-правової державної екзаменаційної комісії, керівником науково-правового семінару. У 1893–1894 навчальному році очолював юридичний факультет. За заслуги на науково-педагогічній ниві А. Скедль у 1892 р. удостоївся румунського ордена «Залізна корона III класу» [6, с. 28]. Науково-викладацьку діяльність поєднував з політичною: з 1899 р. – депутат громадської ради Чернівців, а з 1900 р. – депутат крайового сейму Буковини.

Франц Гауке присвятив майже двадцять років науково-педагогічній діяльності юридичному факультету Чернівецького університету, де пройшов шлях від приват-доцента до професора та ректора. Народився він 28 серпня 1852 р. у Відні, де й здобув вищу юридичну освіту у Віденському університеті. Свою академічну кар'єру розпочав в університеті міста Інсбрук, де у 1884 р. отримав звання приват-доцента з австрійського державного права. В 1885 р. Ф. Гауке обійняв посаду неординарного професора юридичного факультету Чернівецького університету, а з 1889 р. став ординарним професором. У 1897–1898 навчальному році він виконував обов'язки декана факультету. Практично постійно входив до складу державних екзаменаційних комісій із правознавчих та державознавчих дисциплін. Чернівецький період відіграв ключову роль у становленні Ф. Гауке як визнаного в Європі фахівця з державного права. У 1900–1901 навчальному році його було обрано ректором університету, а інавгураційна промова «Про деякі питання парламентського права», виголошена 1 грудня 1900 р., здобула позитивні відгуки в австрійських правничих колах [10]. З 1904 р. Ф. Гауке перейшов на роботу до Грацького університету, де у 1908–1909 рр. обіймав посаду декана юридичного факультету, а в 1911–1912 рр. був радником ректора. Помер відомий конституціоналіст 11 листопада 1915 р. в м. Бадені (Нижня Австрія).

В 1903–1904 навчальному році ректором Чернівецького університету став **Вальтер Гьорман фон Гьорбах**. Незважаючи на своє походження, – був сином відомих австрійських митців письменника Людвіга Гьормана фон Гьорбаха і поетеси Анжеліки фон Гьорман, В. Гьорман вирішив себе присвятити правничій академічній діяльності. Народився вчений 2 серпня 1865 р. у с. Гнаденвальд (Тіроль) Австрійської імперії. Юридичну освіту здобув в Інсбрукському університеті. Перебуваючи на службі у фінансовій прокуратурі Тіроля, паралельно пройшов у 1891 р. габілітацію з канонічного права (церковного права) у Віденському університеті і в той же рік габілітацію в університеті Інсбрука. В 1895 р. В. Гьорман був екстраординарним професором канонічного права в університеті Інсбрука. З 1897 р. призначений викладачем церковної історії юридичного факультету Чернівецького університету, а з 1900 р. як професор канонічного права. Розпочата В. Гьорманом ректорська кар'єра у Чернівцях згодом продовжилася в Інсбрукському університеті (1915–1916 рр.). Помер 15 березня 1946 р. в місті Інсбрук, Австрія.

Особливе місце серед ректорів-юристів належить **Євгену Ерліху** – засновнику сучасної соціології права. Чернівецький період його науково-педагогічної діяльності тривав майже чверть століття. Він народився 14 вересня 1862 р. в Чернівцях. Вищу юридичну освіту здобув у Віденському університеті, де у 1886 р. отримав ступінь доктора права. Наслідуючи приклад батька – відомого юриста, – розпочав адвокатську практику у Відні. Проте справжнім його покликанням стала наукова діяльність. Із 1900 р. Є. Ерліх розпочав викладацьку кар'єру в Чернівецькому університеті. У 1901–1902 навчальному році був обраний деканом юридичного факультету, а в 1906 р. – ректором університету [7, с. 3].

Є. Ерліх був одним із перших юристів, який розпочав дослідження, наближені до сучасних конкретно-соціологічних. Він прагнув дати нове теоретичне обґрунтування чинного (австрійського) права як суспільного явища, що виходить за межі державних інституцій. Особливу увагу у своїх працях приділяв правовим звичаям як джерелу «живого» права. Показовим є те, що його інавгураційна ректорська промова, виголошена 2 грудня 1906 р., мала назву «Факти звичаєвого права» [9]. Загалом ця промова стала важливою віхою у становленні авторської концепції соціології права.

Велику увагу як правознавців, так й істориків у дослідженні життя і наукового доробку Є. Ерліха привертає «семинар живого права», організований ним на правничому факультеті [3]. Перша згадка про проведення семінару з проблем «живого права» датується 10 жовтня 1909 р. У чернівецькій газеті з'явилася публікація, в якій повідомлялося, що професор Є. Ерліх у співпраці з професором Коглером провів «семинар живого права». Водночас сам термін «живе право» (*lebendes Recht*) був запроваджений Є. Ерліхом до наукового обігу лише згодом – у 1911 р.

Окрім кропіткої науково-педагогічної праці в університеті (до 10 год. занять на тиждень), Є. Ерліх активно займався поширенням правових знань серед населення Буковини. Протягом багатьох років він викладав теорію права на народних курсах. Водночас був помітною фігурою в громадському житті краю: регулярно виступав у пресі з питань соціально-культурного значення, а також брав участь у правотворчій діяльності, працюючи в крайовому сеймі та місцевій раді [1]. Після приєднання Буковини до королівської Румунії та реорганізації Чернівецького університету в румуномовний, 22 жовтня 1921 р. рада юридичного факультету остаточно відмовила Є. Ерліху у призначенні на професорську посаду через політичні розбіжності. Таким чином завершилася педагогічна діяльність видатного юриста на Буковині. Наприкінці 1921 р. він переїхав до Бухареста. Помер Є. Ерліх у Відні 2 травня 1922 р.

Визнаним спеціалістом з цивільного права в Австрії вважався **Карл Адлер**, який в 1909–1910 рр. обіймав посаду ректора Чернівецького університету. Народився він 31 березня 1865 р. у Празі. Вищу освіту здобув у Віденському університеті, де згодом захистив дисертацію та присвятив себе педагогічній діяльності: у 1890–1891 навчальному році працював у Берлінському університеті, а з 1893 р. обіймав посаду приват-доцента з торгового та вексельного права у Віденському університеті. У 1898 р. переїхав до Чернівців і розпочав роботу в університеті на посаді професора цивільного права. Перу К. Адлера належить праця світового значення, яка не втратила своєї актуальності по сьогодні, – «Відповідальність без вини у цивільному і кримінальному праві». Помер 20 січня 1924 р.

Цікавою особистістю на посаді ректора Чернівецького університету в 1913–1914 навчальному році був **Ганс фон Фріш**. Народився він 14 серпня 1875 р. у Відні у відомій австрійській родині: його батько – знаний у Відні уролог Антон фон Фріш, один з братів – зоолог, лауреат Нобелівської премії Карл фон Фріш. Однак, своє життя Г. фон Фріш присвятив юриспруденції. Правові знання здобув у Віденському університеті, де в 1900 р. захистив дисертацію і став доктором права. Кар'єру викладача розпочав у 1903 р. як приват-доцент з конституційного та адміністративного права в Гейдельберзькому університеті імені Рупрехта-Карла. У період з 1904 по 1906 рік також викладав публічне право як приват-доцент в Університеті Фрайбурга імені Альбрехта Людвіга. У 1906 р. був призначений ординарним професором права в університеті міста Базеля, а в 1909 р. обійняв посаду декана юридичного факультету цього закладу. В 1912 р. Г. фон Фріш прийняв призначення як професор юриспруденції на юридичному факультеті в Чернівецькому університеті, а через кілька років був обраний його деканом (1918–1919 рр.). Під час розпаду Австро-Угорської імперії у 1918 р. Г. фон Фріш виступав за перебазування німецькомовного Чернівецького університету в австрійське місто Зальцбург, але, на щастя!!!, цього не сталося. До кінця життя вчений продовжував займатися науково-педагогічною діяльністю в університетах Відня. Помер Г. фон Фріш на батьківщині 15 березня 1941 р.

Висновки. Комплексний аналіз діяльності ректорів-юристів Чернівецького університету в австрійський період (1875–1918 рр.) засвідчив їхній безцінний внесок у процесі становлення та розвитку правничої школи на Буковині. Науково-педагогічна діяльність очільників вузу в досліджуваний період у поєднанні з громадською та політичною активністю сформувала не лише прогресивне тогочасне університетське середовище, а й сприяла інституційному укріпленню правничої науки регіону, заклала підвалини її подальшого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бігун В.С. Євген Ерліх: життя і правознавча спадщина (актуальний наукознавчий нарис). *Проблеми філософії права*. Чернівці, 2005. Т. III. № 1–2. С. 106.
2. Буковина. Визначні постаті: 1774–1918 (Біографічний довідник). Автор-упор. О.М. Павлюк. Чернівці : Золоті литаври, 2000. 252 с.

3. Грекул-Ковалик Т.А. З історії формування концепції «живого права» Євгена Ерліха. *Соціологія права*. 2012. № 2–3 (4–5). С. 54–57.
4. Гусар Ю. Четвертий ректор Чернівецького університету. *Буковинське віче*. 13 січня. № 2. С. 4.
5. Никифорак М.В. Костянтин Томашук – перший ректор Чернівецького університету: юрист, політик, педагог. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2005. Вип. 273: Правознавство. С. 19–22.
6. Никифорак М.В. Правничий факультет університету Франца-Йосифа у Чернівцях (1875–1918 рр.). Чернівці : Рута, 2003. 32 с.
7. Новинки: З Чернівецького університету. Новий ректор, нові призначення на факультети. *Буковина* (Чернівці). 1906. № 70. С. 3.
8. Anuarul Universității din Cernăuți. Anul de studii 1933/1934–1934/1935–1935/1936. Cernăuți, 1937. 429 p.
9. Ehrlich E. Die Tatsachen des Gewohnheitsrecht Inaugurationsrede gehalten am 2. Dezember 1906. Czernowitz, 1906. S. 27–66.
10. Hauke F. Über einige Fragen des Parlamentsrechts: Inaugurationsvortrag Gehalten am 1. Dezember 1900. Czernowitz : Engel et Suchanka, 1901. 24 s.